Верховний
Суд

Розгляд кредитних спорів за участю внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану

Мартєв Сергій Юрійович
суддя Верховного Суду

Зміни до законодавства

Закон України № 2120-XI "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного часу". Набрав чинності 17 березня 2022 року

ЦК України

пункти 18, 19 Прикінцевих та перехідних положень

Закон України "Про іпотеку"

пункт 5^{-2} Прикінцевих положень

Закон України "Про споживче кредитування

(пункт 6^{-1} Прикінцевих та перехідних положень)

Прикінцеві та перехідні положення ЦК України

Пункт 18. У період дії в Україні воєнного, надзвичайного стану та у тридцятиденний строк після його припинення або скасування у разі прострочення позичальником виконання грошового зобов'язання за договором, відповідно до якого позичальнику було надано кредит (позику) банком або іншим кредитодавцем (позикодавцем), позичальник звільняється від відповідальності, визначеної статтею 625 цього Кодексу, а також від обов'язку сплати на користь кредитодавця (позикодавця) неустойки (штрафу, пені) за таке прострочення.

Установити, що неустойка (штраф, пеня) та інші платежі, сплата яких передбачена відповідними договорами, нараховані включно з 24 лютого 2022 року за прострочення виконання (невиконання, часткове виконання) за такими договорами, підлягають списанню кредитодавцем (позикодавцем).

Пункт 19. У період дії в Україні воєнного, надзвичайного стану строки, визначені статтями 257-259, 362, 559, 681, 728, 786, 1293 цього Кодексу, продовжуються на строк його дії.

(редакція пункту 19 до змін внесених Законом України № 3450-IX від 08.11.2023).

Закон України № 3450-IX від 08.11.2023 пункт 19 Прикінцевих та перехідних положень ЦК України виклав в такій редакції:

"У період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, **перебіг позовної давності, визначений цим Кодексом, зупиняється на строк дії такого стану**".

Аналіз пункту 18 Прикінцевих та перехідних положень ЦК

1. Штрафи, неустойка, пеня та інші платежі, як захід відповідальності за цей період ці суми ***не нараховуються*** за такими договорами і ***підлягають списанню*** кредитодавцем (позикодавцем) *(на відміну від мораторію, який передбачає лише відстрочення).*

2. Дія п. 18 Прикінцевих положень ЦК України розповсюджується на усі види ***кредитних (позикових) боргових з***обов'язань, як перед юридичними, так і перед фізичними особами (*не на заборгованість по комунальних платежах, тощо*).

3. Дія розповсюджується як на відповідальність, визначену статтею 625 ЦК України, так і на інші види відповідальності, визначені відповідними кредитними договорами: штрафи, неустойку, пеню та ***інші платежі, сплата яких передбачена відповідними договорами*** *(перелік таких платежів не є вичерпним).*

4. ***Строк дії*** таких обмежень триває включно із 24 лютого 2022 року і на період дії воєнного, надзвичайного стану та тридцятиденний строк після його припинення або скасування.

5. Дія правової норми у часі – пункт 18 має ретроспективну дію і поширюється також на кредитні договори і позики, які укладені до 17 березня 2022 року (закон № 2120 від 15 березня 2022 року).

Аналіз пункту 19 Прикінцевих та перехідних положень ЦК України

Наведений у цьому пункті строк (період дії в Україні воєнного стану) *є строком, встановленим законом*, отже немає потреби у вчиненні процесуальних дій та рішень щодо його продовження.

При розгляді кредитних спорів і спорів щодо звернення стягнення на предмет іпотеки дія пункту 19 Прикінцевих положень ЦК стосується статей 257–259 ЦК України щодо позовної давності і статті 559 ЦК України про припинення поруки.

Щодо застосування статей 257–259 ЦК

Пункт 19 Прикінцевих та перехідних положень ЦК України діє наступним чином: у випадку, коли:

а) останній день позовної давності приходиться на 24 лютого 2022 року, строк продовжується до першого робочого дня після закінчення періоду дії в Україні воєнного стану

б) позовна давність закінчується під час дії в Україні воєнного стану, днем закінчення строку є перший робочий день після закінчення періоду дії в Україні воєнного стану.

Щодо застосування частин другої, шостої статті 559 ЦК України

Частина 2 статті 559 ЦК: "Порука припиняється, якщо після настання строку виконання зобов'язання кредитор відмовився прийняти належне виконання, запропоноване боржником або поручителем".

•**"Стаття 530.** Строк (термін) виконання зобов'язання

•1. Якщо у зобов'язанні встановлений строк (термін) його виконання, то воно підлягає виконанню у цей строк (термін).

•Зобов'язання, строк (термін) виконання якого визначений вказівкою на подію, яка неминуче має настати, підлягає виконанню з настанням цієї події.

•2. Якщо строк (термін) виконання боржником обов'язку не встановлений або визначений моментом пред'явлення вимоги, кредитор має право вимагати його виконання у будь-який час. Боржник повинен виконати такий обов'язок у семиденний строк від дня пред'явлення вимоги, якщо обов'язок негайного виконання не випливає із договору або актів цивільного законодавства".

- Конструкція частини другої статті 559 ЦК України обумовлює припинення поруки не із певним строком, а конкретною подією – відмовою кредитора прийняти належне виконання, запропоноване боржником або поручителем.
- За змістом пункту 19 Прикінцевих та перехідних положень ЦК України (в редакції до змін внесених Законом № 3450-IX від 08.11.2023), його дія не поширювалася на статтю 530 ЦК щодо строків виконання зобов’язання.
- Нова редакція пункту 19 Прикінцевих та перехідних положень ЦК України містить лише положення про зупинення перебігу позовної давності, визначеного цим Кодексом.
- Висновок: пункт 19 Прикінцевих та перехідних положень ЦК України до частини другої статті 559 ЦК не застосовується.

- Частина четверта статті 559 ЦК України :
- "Порука припиняється після закінчення строку поруки, встановленого договором поруки. Якщо такий строк не встановлено, порука припиняється у разі виконання основного зобов’язання у повному обсязі або якщо кредитор протягом трьох років з дня настання строку (терміну) виконання основного зобов’язання не пред’явить позову до поручителя. Якщо строк (термін) виконання основного зобов’язання не встановлений або встановлений моментом пред’явлення вимоги, порука припиняється, якщо кредитор протягом трьох років з дня укладення договору поруки не пред’явить позову до поручителя. Для зобов’язань, виконання яких здійснюється частинами, строк поруки обчислюється окремо за кожною частиною зобов’язання, починаючи з дня закінчення строку або настання терміну виконання відповідної частини такого зобов’язання".
- Строки, встановлені статтею 559 ЦК є присічними (преклюзивними), проте їх тривалість продовжена законом.

- якщо строк закінчення поруки, встановлений договором поруки, припадає на 24 лютого 2022 року, або на час воєнного стану, то строк дії поруки продовжується до першого робочого дня після закінчення періоду дії в Україні воєнного стану;

- якщо трирічний строк пред'явлення позову до поручителя з дня настання строку (терміну) виконання основного зобов'язання, припадає на 24 лютого 2022 року, або на час воєнного стану, то цей строк продовжується до першого робочого дня після закінчення періоду дії в Україні воєнного стану;

- якщо трирічний строк пред'явлення позову кредитором з дня укладення договору поруки (у випадку не встановлення строку (терміну) виконання основного зобов'язання, або встановлення його моментом пред'явлення вимоги) припадає на 24 лютого 2022 року, або на час воєнного стану, то цей строк продовжується до першого робочого дня після закінчення періоду дії в Україні воєнного, надзвичайного стану;

- якщо останній день закінчення строку поруки, або настання терміну виконання відповідної частини такого зобов'язання (у випадку зобов'язання, виконання якого здійснюється частинами), який обчислений окремо за кожною частиною зобов'язання, припадає на 24 лютого 2022 року, або на час воєнного стану, то цей строк продовжується до першого робочого дня після закінчення періоду дії в Україні воєнного стану.

Прикінцеві положення Закону України "Про іпотеку"

- "Пункт 5^{-2}. У період дії в Україні воєнного, надзвичайного стану та у тридцятиденний строк після його припинення або скасування щодо нерухомого майна (нерухомості), що належить фізичним особам та перебуває в іпотеці за споживчими кредитами, зупиняється дія статті 37 (у частині реалізації права іпотекодержателя на набуття права власності на предмет іпотеки), статті 38 (у частині реалізації права іпотекодержателя на продаж предмета іпотеки), статті 40 (у частині виселення мешканців із житлових будинків та приміщень, переданих в іпотеку, щодо яких є судове рішення про звернення стягнення на такі об’єкти), статей 41, 47 (у частині реалізації предмета іпотеки на електронних торгах) цього Закону.
- Положення абзацу першого цього пункту не поширюються на нерухоме майно (нерухомість), оформлене в іпотеку з метою забезпечення виконання зобов’язань за договорами, укладеними після дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану", або за договорами, до яких після дня набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану" за погодженням сторін вносилися зміни в частині продовження строків виконання зобов’язань та/або зменшення розміру процентів, штрафних санкцій".

Аналіз пункту 5^{-2} Прикінцевих положень Закону України "Про іпотеку"

- Застосовується за наявності наступних критеріїв
- 1. нерухоме майно належить *фізичної особі*
- 2. нерухоме майно передано в іпотеку *за споживчим кредитом*
- 3. зобов’язання виникло за договорами, які *укладені до 17 березня 2022 року*, за умови, що після 17 березня 2022 року до них не вносилися зміни в частині продовження строків виконання зобов’язань та/або зменшення розміру процентів, штрафних санкцій
- Норма також має ретроспективний характер. Зупиняється дія статті 37, 38, 40, 41, 47 цього Закону, починаючи із 24 лютого 2022 року на період дії в Україні воєнного, надзвичайного стану та тридцятиденний строк після його припинення

- Якщо розглядати реалізацію права іпотекодержателя на набуття права власності на предмет іпотеки (стаття 37 цього Закону) або на продаж предмета іпотеки (стаття 38 цього Закону) як комплекс дій, спрямованих на звернення стягнення на предмет іпотеки, така конструкція норми фактично унеможливлює звернення стягнення на предмет іпотеки у позасудовому порядку у визначені способи.
- Наведене дає підстави для висновку про можливість задоволення позовів, пов’язаних із неправомірністю таких дій, вчинених у період із 24 лютого 2022 року на період дії в Україні воєнного, надзвичайного стану та тридцятиденний строк після його припинення.
- Пункт 5^{-2} розділу VI "Прикінцеві положення" Закону України "Про іпотеку" не містить у собі статтю 39 цього закону про реалізацію предмета іпотеки за рішенням суду.
- Зупинено лише дію статей 41, 47 у частині реалізації предмета іпотеки на електронних торгах.
- Отже іпотекодержатель у період із 24 лютого 2022 року на період дії в Україні воєнного, надзвичайного стану та тридцятиденний строк після його припинення не позбавлений права звернутися до суду з приводу звернення стягнення на предмет іпотеки.
- Проте, виконання рішення має бути зупинено на період дії в Україні воєнного, надзвичайного стану та тридцятиденний строк після його припинення.

Щодо осіб, які проживають на тимчасово окупованій території, або перемістились з неї

1. Закон України від 01 липня 2021 року № 1618-IX, який набрав чинності 21 листопада 2021 року, статтю 15 Закону України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України" доповнив частиною шостою наступного змісту:

"Упродовж строку тимчасової окупації особи, які проживають на тимчасово окупованій території або перемістилися з неї, звільняються від обов'язку погашення основної суми іпотечного кредиту та нарахованих відсотків за ним, якщо об'єктом іпотеки є майно, розташоване (зареєстроване) на території, що після укладення такого іпотечного договору була тимчасово окупована. Національний банк України приймає рішення про зміну класифікації таких іпотечних кредитів або інші рішення з метою недопущення погіршення ліквідності (фінансового стану) кредитора.

Норми цього пункту не поширюються на нерухоме житлове майно, загальна площа якого перевищує показники, встановлені статтею 265 Податкового кодексу України".

2. Закон України від 21.04.2022 № 2217-IX "Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання правового режиму на тимчасово окупованій території абзац другий частини шостої виклав в такій редакції:

"Положення цього пункту не поширюються на об’єкти житлової нерухомості, загальна площа якого перевищує показники, встановлені статтею 266 Податкового кодексу України"

Для квартири – 60 кв. м

Для житлового будинку – 120 кв. м

Гарантії для внутрішньо переміщених осіб

- Закон України "Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції"
- Стаття 2. Мораторій на виконання договірних зобов’язань та на нарахування пені та штрафів на основну суму заборгованості за кредитними та іншими договірними зобов’язаннями
- *{Назва статті 2 в редакції Закону № 1731-VIII від 03.11.2016}*
- На час проведення антитерористичної операції забороняється нарахування пені та/або штрафів на основну суму заборгованості із зобов’язань за кредитними договорами та договорами позики з 14 квітня 2014 року громадянам України*, які зареєстровані та постійно проживають або переселилися у період з 14 квітня 2014 року з населених пунктів, визначених у затвердженому Кабінетом Міністрів України переліку*, де проводилася антитерористична операція, а також юридичним особам та фізичним особам - підприємцям, що провадять (провадили) свою господарську діяльність на території населених пунктів, визначених у затвердженому Кабінетом Міністрів України переліку, де проводилася антитерористична операція.

- Банки та інші фінансові установи, а також кредитори зобов’язані скасувати зазначеним у цій статті особам пеню та/або штрафи, нараховані на основну суму заборгованості із зобов’язань за кредитними договорами і договорами позики у період проведення антитерористичної операції.

- Положення частин першої і другої цієї статті не поширюються на нарахування пені та/або штрафів на основну суму заборгованості із зобов’язань за кредитними договорами та договорами позики:

- укладеними з юридичними особами і фізичними особами - підприємцями, місцезнаходженням яких є територія проведення антитерористичної операції, крім населених пунктів згідно з переліками, передбаченими частиною четвертою статті 4 цього Закону, якщо такі договори укладені після 1 січня 2018 року або до яких після 1 січня 2018 року за погодженням сторін вносилися зміни в частині продовження строків виконання зобов’язань та/або зменшення розміру процентів, штрафних санкцій;

- укладеними з громадянами України, місцем проживання яких є територія проведення антитерористичної операції, крім населених пунктів згідно з переліками, передбаченими частиною четвертою статті 4 цього Закону, якщо такі договори укладені після 1 травня 2021 року або до яких після 1 травня 2021 року за погодженням сторін вносилися зміни в частині продовження строків виконання зобов’язань та/або зменшення розміру процентів, штрафних санкцій.

- *{Статтю 2 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2266-VIII від 21.12.2017; в редакції Закону № 1451-IX від 19.05.2021}*

- На виконання тимчасово переміщеними вищими навчальними закладами, тимчасово переміщеними науковими установами кредитних та інших договірних зобов’язань (крім договорів про надання освітніх послуг), які виникли до переміщення на підконтрольну українській владі територію у зв’язку із проведенням антитерористичної операції, запроваджується мораторій на період проведення антитерористичної операції.
- *{Статтю 2 доповнено частиною згідно із Законом № 1731-VIII від 03.11.2016}*

- Закон України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб"

- **Стаття 9^{-2}.** Звільнення внутрішньо переміщених осіб, які залишили або покинули своє місце проживання на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України, території проведення антитерористичної операції та/або в районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, від негативних наслідків невиконання грошових зобов'язань за кредитними договорами та договорами позики.

- *{Назва статті 9^{-2} із змінами, внесеними згідно із Законом № 2417-IX від 18.07.2022}*

- 1. Загальна сума процентів за кредитним договором та/або договором позики, боржником за яким є внутрішньо переміщена особа, яка у період після дати початку тимчасової окупації залишила або покинула своє місце проживання на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України або у період після 14 квітня 2014 року залишила або покинула своє місце проживання на території проведення антитерористичної операції та/або в районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, **не може перевищувати суми процентів, нарахованої протягом строку, на який надавався кредит (позика), за мінімальною ставкою, визначеною договором.**

- *{Частина перша статті 9^{-2} із змінами, внесеними згідно із Законом № 2417-IX від 18.07.2022}*

- 2. За невиконання чи неналежне виконання внутрішньо переміщеною особою, визначеною частиною першою цієї статті, зобов’язань за кредитним договором та/або договором позики не нараховується неустойка (штраф, пеня), не настає відповідальність у вигляді сплати суми боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення та процентів річних від простроченої суми, не застосовуються інші санкції майнового характеру.

- 3. Кредитор з урахуванням вимог частин першої та другої цієї **статті зобов’язаний здійснити перерахунок заборгованості** за кредитним договором та/або договором позики у семиденний строк з дня надходження письмового звернення від внутрішньо переміщеної особи.

- **У разі невиконання кредитором свого обов’язку щодо здійснення перерахунку заборгованості за кредитним договором та/або договором позики на умовах, визначених цією статтею, така заборгованість вважається автоматично перерахованою** на наступний день після закінчення відповідного семиденного строку з дня надходження до кредитора письмового звернення від внутрішньо переміщеної особи.

- 4. Відступлення (продаж, передання) права вимоги за кредитним договором та/або договором позики, позичальником за яким є внутрішньо переміщена особа, визначена частиною першою цієї статті, без згоди боржника забороняється.
- Дія абзацу першого цієї частини не поширюється на кредиторів, віднесених до категорії неплатоспроможних, а також на банки, щодо яких здійснюються процедури виведення з ринку відповідно до Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб".
- 5. Відповідальність за невиконання чи неналежне виконання внутрішньо переміщеною особою, визначеною частиною першою цієї статті, зобов’язань за кредитним договором та/або договором позики покладається на Російську Федерацію як на державу-окупанта відповідно до норм і принципів міжнародного права.

- 6. Положення частин першої–п’ятої цієї статті поширюються виключно на кредитні договори та договори позики, укладені:
- до дати початку тимчасової окупації з позичальниками, які після зазначеної дати залишили або покинули своє місце проживання на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України;
- *{Абзац другий частини шостої статті 9-2 в редакції Закону № 2417-IX від 18.07.2022}*
- до 14 квітня 2014 року з позичальниками, які після зазначеної дати залишили або покинули своє місце проживання на території проведення антитерористичної операції та/або в районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях.
- *{Абзац третій частини шостої статті 9-2 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2417-IX від 18.07.2022}*

- Положення частин першої–п’ятої цієї статті **не поширюються** на заборгованість внутрішньо переміщених осіб, які:

- залишили або покинули своє місце проживання на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України та в яких станом на дату початку тимчасової окупації наявне прострочення сплати платежів за кредитними договорами та/або договорами позики;

{Абзац п'ятий частини шостої статті 9^{-2} в редакції Закону № 2417-IX від 18.07.2022}

- залишили або покинули своє місце проживання на території проведення антитерористичної операції та/або в районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях та станом на 14 квітня 2014 року в яких наявне прострочення сплати платежів за кредитними договорами та/або договорами позики.

{Абзац шостий частини шостої статті 9^{-2} із змінами, внесеними згідно із Законом № 2417-IX від 18.07.2022}

- 7. Звільнення внутрішньо переміщеної особи від негативних наслідків порушення нею грошових зобов’язань за кредитним договором та/або договором позики відповідно до положень цієї статті не може бути підставою для відмови у наданні нового кредиту та/або позики.

{Закон доповнено статтею 9^{-2} згідно із Законом № 1646-IX від 14.07.2021}

- 2. Стягнення кредитної заборгованості за договором про іпотечний кредит із переміщених осіб
- *Постанова ВС від 22 вересня 2021 року у справі № 433/1754/17*
- ***Важливо ураховувати дію законів, що регулюють спірні правовідносин у часі.***
- У цій справі Верховний Суд переглянув судові рішення у межах доводів касаційної скарги та погодився із рішеннями судів попередніх інстанцій і зазначив наступне.
- "Враховуючи те, що законодавець Законом України "Про створення вільної економічної зони "Крим" та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України" *звільнив від обов'язку з погашення основної суми іпотечного кредиту та нарахованих відсотків за ним лише внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим*, майно яких розташоване на тимчасово окупованій території, а Закон України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" щодо звільнення деяких категорій внутрішньо переміщених осіб від негативних наслідків невиконання грошових зобов'язань за кредитними договорами та договорами позики" не діяв на час розгляду."

- 4. Межі дії особливого періоду
- *Велика Палата Верховного Суду в постанові від 26 серпня 2020 року у справі № 813/402/17 (провадження № 11-609апп19)*
- "Вирішуючи питання щодо меж дії особливого періоду в розумінні Закону "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію", Велика Палата Верховного Суду в постанові від 26 серпня 2020 року у справі № 813/402/17 (провадження № 11-609апп19) дійшла висновку, що за змістом наведених вище визначень, навіть за невведення у країні воєнного стану, особливий період, початок якого пов’язаний з моментом оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової чи прихованої), хоч і охоплює час мобілізації, однак не може вважатися закінченим лише зі спливом строку, протягом якого підлягали виконанню визначені у відповідному рішенні про мобілізацію заходи.
- Особливий період закінчується з прийняттям Президентом України відповідного рішення про переведення усіх інституцій України на функціонування в умовах мирного часу".

- 29 грудня 2022 року набув чинності Закон України № 2823-IX "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо підтримки позичальників, майно яких було знищено або зазнало пошкоджень внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України".

- Законом України № 2823-IX Прикінцеві та перехідні положення "Закону України "Про споживче кредитування" доповнено пунктами 8-16.

- У період дії в Україні воєнного стану, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, та протягом 90 днів після його припинення чи скасування позичальник (особа, до якої перейшли права та обов'язки позичальника) або його представник (за законом або за наявності довіреності на вчинення таких дій) має право звернутися до кредитодавця або нового кредитора (далі - кредитор) із ***заявою про призупинення сплати грошового зобов'язання (основної суми кредиту, процентів, комісій та інших платежів)*** (далі - заява про призупинення сплати грошового зобов'язання) за договором про споживчий кредит або іншим договором, передбаченим частиною другою статті 3 цього Закону, **предметом забезпечення за яким є нерухоме майно (квартира, інше житлове приміщення в будівлі, приватний житловий будинок, садовий або дачний будинок, об'єкт незавершеного житлового будівництва**) (далі - договір про споживчий кредит), що відповідає **хоча б одній із таких ознак**:

- 1) нерухоме майно, станом на день подання заяви про призупинення сплати грошового зобов’язання, розташоване на тимчасово окупованій території, визначеній пунктом 1 частини першої статті 3 Закону України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України", або на територіях активних бойових дій, або на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України, які включені до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, що визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку;

{Підпункт 1 пункту 8 розділу IV "Прикінцеві та перехідні положення" в редакції Закону № 3050-IX від 11.04.2023}

- 2) нерухоме майно *пошкоджено* внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Для цілей цього пункту під пошкодженим розуміється нерухоме майно, яке може бути відновлено виключно шляхом капітального ремонту чи реконструкції;

- 3) нерухоме майно *знищено* внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Для цілей цього пункту під знищеним розуміється нерухоме майно, відновлення якого шляхом поточного або капітального ремонту чи реконструкції є неможливим або економічно недоцільним.

- *Пункт 8 Прикінцевих та перехідних положень Закону України "Про споживче кредитування"*

- Кредитор звільняє позичальника, зазначеного у цьому пункті, від обов’язку сплати грошового зобов’язання за договором про споживчий кредит (**основної суми кредиту, процентів, комісій та інших платежів),** у тому числі нарахованого, але не сплаченого до дня отримання кредитором заяви про призупинення сплати грошового зобов’язання, з робочого дня, наступного за днем отримання кредитором заяви з підтвердними документами.

- *Пункт 10 Прикінцевих та перехідних положень Закону України "Про споживче кредитування"*

- Обов’язок сплати позичальником за договором про споживчий кредит, визначеним пунктом 8 цього розділу, грошового зобов’язання (основної суми кредиту, процентів, комісій та інших платежів), крім випадків, визначених абзацом третім пункту 9 та пунктом 12 цього розділу, поновлюється з дня отримання позичальником або іпотекодавцем, якщо він є відмінним від позичальника та належить до членів сім’ї позичальника, відповідно до законодавства компенсації від держави за пошкоджене або знищене внаслідок збройної агресії Російської Федерації нерухоме майно, що було предметом забезпечення за таким договором, або відновлення такого майна за рахунок держави, але не пізніше ніж через 180 днів після дня припинення чи скасування воєнного стану в Україні (далі – дата відновлення сплати грошового зобов’язання).

- *Абзац 1 пункту 11 Прикінцевих та перехідних положень Закону України "Про споживче кредитування" із змінами, внесеними згідно із Законом № 3156-IX від 10.06.2023.*

- Позичальник (його представник) протягом 90 днів після припинення чи скасування воєнного стану в Україні має право звернутися до кредитора із заявою про **анулювання заборгованості** за договором про споживчий кредит, який відповідає одночасно таким умовам:

- 1) предметом забезпечення за таким договором є **знищене внаслідок збройної агресії Російської Федерації нерухоме майно** (квартира, житловий будинок або майнові права на квартиру, житловий будинок), яке є або мало б стати (у випадку майнових прав на нерухоме майно) **єдиним місцем проживання сім'ї позичальника або іпотекодавця**, якщо він є відмінним від позичальника та належить до членів сім'ї позичальника. До членів сім'ї позичальника належать особи, які перебувають у шлюбі з позичальником, а також їхні діти, у тому числі повнолітні, батьки, особи, які перебувають під опікою чи піклуванням позичальника, особи, які не перебувають у шлюбі, але проживають спільно з позичальником, пов'язані з ним спільним побутом;

- 2) станом на 23 лютого 2022 року заборгованість за таким договором не була прострочена більш як на 7 днів;

- 3) метою отримання кредиту згідно з договором є придбання, реконструкція чи будівництво такого житлового нерухомого майна (квартири, житлового будинку) або майнових права на них.

- Кредитор після отримання заяви про анулювання заборгованості разом із підтвердними документами здійснює анулювання заборгованості за договором про споживчий кредит (**основної суми кредиту, процентів, комісій та інших платежів**) та набуває право на **отримання від держави Україна компенсації** відповідно до закону щодо врегулювання питання виплат компенсацій громадянам України за майно, знищене внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Розмір такої компенсації **не може перевищувати основну суму кредиту** позичальника за договором про споживчий кредит, що підлягає анулюванню відповідно до цього пункту.

- Інші витрати (збитки) кредитора (**неотримані проценти, комісії та інші доходи**), понесені ним внаслідок анулювання зобов'язань за договором про споживчий кредит відповідно до цього пункту, є упущеною вигодою та можуть бути відшкодовані відповідно до законодавства **за рахунок держави-агресора**.

- *Пункт 12 Прикінцевих та перехідних положень Закону України "Про споживче кредитування"*

- **Кредитор після отримання від позичальника (його представника) визначеної пунктом 8 цього розділу заяви про призупинення сплати грошового зобов’язання не має права здійснювати відступлення права вимоги за таким договором**.
- Заборона, передбачена цим пунктом, не поширюється на відступлення права вимоги банками, щодо яких здійснюються процедури виведення з ринку відповідно до Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб", новому кредитору, який придбав (прийняв, отримав) таке право вимоги. На кредитора, який придбав (прийняв, отримав) право вимоги від банку, щодо якого здійснюються процедури виведення з ринку відповідно до Закону України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб", поширюються вимоги пунктів 8-15 цього розділу.
- *Пункт 13 Прикінцевих та перехідних положень Закону України "Про споживче кредитування"*

- Кредитор не здійснює заходи з врегулювання простроченої заборгованості, у тому числі через колекторські компанії, за договором про споживчий кредит, предметом забезпечення за яким є нерухоме майно, визначене підпунктами 1-3 пункту 8 цього розділу, у разі отримання від позичальника заяви про призупинення сплати грошового зобов’язання.

- *Пункт 14 Прикінцевих та перехідних положень Закону України "Про споживче кредитування"*

- Позичальник або іпотекодавець, якщо він є відмінним від позичальника та належить до членів сім’ї позичальника, має право на отримання компенсації від держави за пошкоджене або знищене внаслідок збройної агресії Російської Федерації нерухоме майно, що було предметом забезпечення за таким договором, або на відновлення такого майна за рахунок держави. Держава Україна забезпечує проведення виплат, зазначених у цьому пункті, після набрання чинності законом щодо врегулювання питання виплат компенсацій громадянам України за майно, знищене внаслідок збройної агресії Російської Федерації.

- Кредитор має право на отримання від держави компенсації втрат (збитків), понесених внаслідок анулювання зобов’язання за договором про споживчий кредит, здійсненого відповідно до пункту 12 цього розділу, відповідно до законодавства.

- *Пункт 15 Прикінцевих та перехідних положень Закону України "Про споживче кредитування"*

- Позичальник (його представник) протягом 90 днів після припинення чи скасування воєнного стану в Україні має право звернутися до кредитора із заявою про анулювання заборгованості за договором про споживчий кредит, який відповідає одночасно таким умовам:

- 1) предметом забезпечення за таким договором є автомобіль, **знищений внаслідок збройної агресії Російської Федерації, який, станом на 23 лютого 2022 року, був єдиним у сім'ї позичальника**. Автомобіль вважається знищеним, якщо його ремонт є технічно неможливим чи економічно необґрунтованим. Ремонт вважається економічно необґрунтованим, якщо передбачені згідно із звітом (актом) чи висновком про оцінку, виконаним оцінювачем або експертом відповідно до законодавства, витрати на відновлювальний ремонт автомобіля перевищують його вартість;

- 2) станом на 23 лютого 2022 року заборгованість за таким договором **не була прострочена більш як на 7 днів;**

- 3) метою отримання кредиту згідно з договором є придбання автомобіля.

- Кредитор після отримання заяви про анулювання заборгованості разом із підтвердними документами здійснює анулювання заборгованості за договором про споживчий кредит (основної суми кредиту, процентів, комісій та інших платежів) та набуває право на отримання від держави Україна компенсації відповідно до закону щодо врегулювання питання виплат компенсацій громадянам України за майно, знищене внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Розмір такої компенсації не може перевищувати основну суму кредиту позичальника за договором про споживчий кредит, що підлягає анулюванню відповідно до цього пункту.

- Витрати (збитки) кредитора (неотримані за рахунок компенсації від держави основна сума кредиту, проценти, комісії та інші доходи), понесені ним внаслідок анулювання зобов'язань за договором про споживчий кредит відповідно до цього пункту, є упущеною вигодою та можуть бути відшкодовані відповідно до законодавства за рахунок держави-агресора";

- *Пункт 16 Прикінцевих та перехідних положень Закону України "Про споживче кредитування"*

- !! Зазначені зміни, внесені у відповідності до Закону № 2823-IX, введені в дію 28.01.2023 року

Верховний
Суд

Дякую за увагу!